

УДК 347.44

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.60>

ЗАХИСТ ПРАВ УЧАСНИКІВ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН ЗА ПРОЄКТОМ ЦК УКРАЇНИ

Кот О.О.,
*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України,
директор Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України
ORCID: 0000-0002-7284-4507*

Кот О.О. Захист прав учасників договірних відносин за проектом ЦК України.

Стаття присвячена комплексному аналізу способів захисту прав учасників договірних відносин, передбачених у проекті оновленого Цивільного кодексу України, розробленому в межах сучасного етапу рекодифікації приватного законодавства. Дослідження здійснюється з урахуванням втрати чинності Господарського кодексу України та трансформації ЦК України у системоутворювальний акт приватного права, що визначає загальні засади регулювання зобов'язальних і договірних відносин.

Проаналізовано концептуальні зміни до положень про право на захист цивільних прав і правомірних інтересів, зокрема розширення підстав для його реалізації у разі не лише порушення, невизнання або оспорювання права, а й за наявності реальної загрози його порушення. Досліджено оновлений підхід до переліку способів судового захисту, закріплення його невичерпності та можливість застосування інших способів, визначених договором або законом, а також їх поєднання за умови недопущення подвійного задоволення вимог кредитора.

Окрема увага приділена заходам оперативного впливу як специфічним інструментам реагування на порушення зобов'язань, зокрема праву на односторонню відмову від договору у разі істотного невиконання, зміні або розірванню зобов'язання, а також наслідкам передання товару неналежної якості чи некомплектного товару. Проаналізовано положення проекту щодо юридичних наслідків невиконання зобов'язання та розширення можливостей кредитора.

Критично оцінено регулювання інституту недійсності договорів, збереження поділу на нікчемні та оспорювані договори, а також запропоновану проектом Цивільного кодексу України конструкцію визнання договору недійсним на підставі односторонньої заяви сторони. Обґрунтовується необхідність забезпечення балансу між розширенням інструментарію захисту прав добросовісних учасників цивільного обороту та гарантуванням стабільності договірних відносин і принципу правової визначеності.

Ключові слова: рекодифікація, загальні засади цивільного права, зобов'язання, договірне право, захист прав, способи захисту прав, заходи оперативного впливу, недійсність договору, захист прав інвесторів, договір купівлі-продажу.

Kot O. Protection of the Rights of Parties to Contractual Relations under the Draft Civil Code of Ukraine

The article is devoted to a comprehensive analysis of the remedies for the protection of the rights of parties to contractual relations as provided for in the draft updated Civil Code of Ukraine, developed within the framework of the current stage of recodification of private legislation. The research is conducted taking into account the repeal of the Commercial Code of Ukraine and the transformation of the Civil Code of Ukraine into a system-forming act of private law, which determines the general principles governing obligations and contractual relations.

The paper examines conceptual changes to the provisions on the right to protection of civil rights and legitimate interests, in particular the expansion of the grounds for its exercise not only in cases of violation, non-recognition or contestation of a right, but also where there exists a real threat of its

violation. An updated approach to the catalogue of judicial remedies is analysed, including the explicit recognition of its non-exhaustive nature and the possibility of applying other remedies provided by a contract or by law, as well as their cumulative application subject to the prohibition of double recovery.

Special attention is paid to operational measures of influence as specific instruments for responding to breaches of obligations, in particular the right to unilateral refusal (termination) of a contract in the event of a fundamental breach, modification or termination of an obligation, as well as the legal consequences of delivery of goods of improper quality or incomplete goods. The provisions of the draft concerning the legal consequences of non-performance and the extension of the creditor's remedial options are also analysed.

The regulation of the invalidity of contracts is critically assessed, including the preservation of the dichotomous division into void and voidable contracts, as well as the model proposed by the draft Civil Code allowing a contract to be declared invalid on the basis of a unilateral statement by one of the parties. The article substantiates the need to ensure a proper balance between expanding the remedial toolkit available to bona fide participants in civil circulation and safeguarding the stability of contractual relations and the principle of legal certainty.

Key words: recodification, general principles of Civil law, obligations, contract law, protection of rights, remedies for the protection of rights, operational measures of influence, invalidity of contract, protection of investors' rights, contract of sale.

Постановка проблеми. Прийняття Верховною Радою України Закону України № 4196-IX від 09 січня 2025 р. «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [1], який з цілком зрозумілих причин адепти науки господарського права «охрестили» Законом про скасування Господарського кодексу, стало відправною точкою нового етапу рекодифікації цивільного законодавства України – підготовки проєкту оновленого ЦК [2] на базі Концепції оновлення Цивільного кодексу України, підготовленої у 2020 р. [3].

Метою дослідження є аналіз способів захисту учасників договірних відносин, зокрема іноземних та українських інвесторів, що передбачені у проєкті оновленого ЦК України.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено в Пояснювальній записці до проєкту ЦК [4], стрімкий розвиток суспільних відносин, поява нових технологій та нормативних актів зумовлюють потребу системного оновлення загальних положень цивільного законодавства.

У тексті Проєкту ЦК, підготовленого Робочою групою з підготовки законопроєкту з рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України, створеною розпорядженням Голови Верховної Ради України від 28 липня 2020 р. № 260, *inter alia* пропонується уточнення назви кодексу: «Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного)» – передусім для того, щоб підкреслити масштаб сучасних приватних відносин, який сьогодні *de facto* значно ширший за «класичні» цивільні сюжети й охоплює корпоративні, цифрові, інвестиційні, сімейні, спадкові та інші відносини, які за своєю природою є приватними та наголосити на винятковій ролі ЦК як системоутворювального ядра всього приватноправового масиву законодавства.

Удосконалення цивільного законодавства України є еволюційним процесом, тісно пов'язаним з розвитком європейського приватного права, а також з чітко визначеними завданнями нашої держави інтегруватися в єдину Європу та відповідати загальноєвропейським стандартам правового регулювання приватних відносин, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав [5, с. 64-65] з метою залучення коштів іноземних та національних інвесторів у відбудову української економіки та створення відповідних гарантій та механізмів захисту прав інвесторів.

Природа та сутність приватноправових відносин якнайкраще розкривається саме у договірних відносинах. Саме тим і обґрунтовується наш науковий інтерес до аналізу підходів, запропонованих у проєкті ЦК до правового регулювання договірних відносин, зокрема до захисту прав учасників договірних відносин, зокрема, договорів купівлі-продажу, управління, участі у фонді фінансування будівництва, участі у фонді операцій з нерухомістю та інших договорів – як поіменованих, тобто передбачених у тексті ЦК України, так і прямо не поіменованих договорів.

Як справедливо зазначається в літературі, правове регулювання будь-яких суспільних відносин, пов'язане із процесом трансформації правових приписів в площину фактичних суспільних відносин, передбачає, що кожне суб'єктивне право в разі його порушення гарантовано забезпечується можливістю його примусового відновлення або захисту [6, с. 100].

У дослідженнях проблематики захисту прав учасників договірних відносин зазначається, що ЦК України 2004 року, на відміну від попередніх кодифікацій цивільного законодавства України, надав достатньо детальну регламентацію інституту здійснення та захисту цивільних прав. Норми чинного сьогодні ЦК (окремі з яких були на час його прийняття якщо не революційними, то, як мінімум, дуже прогресивними для пострадянського суспільства) надали суттєвий поштовх розвитку фундаментальних цивілістичних досліджень в Україні, зокрема, й вчення про захист суб'єктивних цивільних прав [7, с. 13].

Відповідно до частини першої ст. 15 ЦК України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. У проєкті ЦК ця стаття назву «Право на захист цивільних прав та правомірних інтересів». Відповідно до оновленої редакції цієї статті пропонується надавати особі право на захист свого цивільного права не тільки у разі його порушення, невизнання, оспорювання, але також і за наявності загрози порушення – як альтернативна умова для застосування способів захисту порушених цивільних прав. Таке нововведення дозволить, на думку авторів проєкту ЦК, розширити інструментарій та можливості захисту порушених цивільних прав.

За таких обставин обґрунтованим є висновок про те, що право на захист тепер слід розглядати як суб'єктивне право учасника цивільних правовідносин, яке виникає у разі порушення належних їй цивільних прав та інтересів (зокрема, невиконання або несвоєчасного виконання зобов'язання, збереження або набуття майна без достатньої правової підстави тощо), невизнання цього права (наприклад, невизнання особи правонаступником реорганізованої юридичної особи, невизнання права власності на певне майно) або оспорювання цивільного права (зокрема, оспорювання права власності на майно, оспорювання права на спадщину тощо), а також у разі виникнення загрози порушення.

Варто погодитися з тим, що право на судовий захист цивільного права та інтересу є ключовим елементом побудови цивільного права, який характеризується абсолютністю характеру, можливістю самостійно вирішувати питання щодо захисту або самозахисту через універсальність способів захисту [8, с. 7]. У проєкті ЦК загалом збережено підхід до захисту цивільних прав та правомірних інтересів судом та гарантується право кожного звернутися для захисту свого цивільного права та/або правомірного інтересу до суду.

Перелік способів з мінімальними (можна сказати «редакційними») змінами також збережений у звичному вигляді, який закріплений у ст. 16 чинного ЦК. Суду надається право застосувати наступні способи захисту: 1) визнання права; 2) визнання правочину недійсним; 3) припинення поведінки, що порушує право, створює загрозу його порушення або спрямованої на зловживання правом; 4) відновлення становища, що існувало до порушення; 5) примусове виконання цивільного обов'язку в натурі; 6) встановлення правовідносин; 7) зміна правовідносин; 8) припинення правовідносин; 9) відшкодування майнової шкоди; 10) компенсація моральної шкоди; 11) визнання протиправними та нечинними рішень, дій або бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, посадових та службових осіб зазначених органів.

Новелою можна визнати формальне закріплення на рівні окремої норми ЦК положення про те, що перелік способів захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів, визначений у кодексі, не є вичерпним. Суд може захистити цивільне право та/або правомірний інтерес в інший спосіб, визначений договором або законом. Якщо спосіб, визначений договором або законом, не є дієвим у відновленні порушеного, невизнаного, оспорюваного цивільного права та/або правомірного інтересу, суд може захистити цивільне право та/або правомірний інтерес в інший спосіб, ніж визначений договором або законом.

Новою для цивільного законодавства є стаття 870 проєкту ЦК, яка отримала назву «Юридичні наслідки невиконання зобов'язання». В якості загального правила закріплюється положення про те, що у разі невиконання кредитор (потерпіла сторона) може застосувати будь-який спосіб захисту, визначений ЦК. При цьому способи захисту при невиконанні можуть поєднуватися, якщо вони є сумісними. Зокрема, сторона, яка здійснює своє право на будь-який спосіб захисту, не позбавлена права на відшкодування збитків – і це цілком відповідає усталеному доктринальному підходу, який не є новим для цивільного права України. При цьому у проєкті пропонується прямо закріпити положення про недопустимість застосування декількох способів захисту, якщо це призводить (може призвести) до подвійного задоволення вимог.

Логічно доповнює перелік способів захисту прав судом стаття 874 проєкту ЦК «Способи захисту в разі невиконання зобов'язання», відповідно до якої у разі невиконання зобов'язання кредитор у всіх випадках безвідносно до вини боржника (якщо іншого не встановлює ЦК, інший закон або договір) має право вимагати: 1) виконання зобов'язання; 2) зміни або припинення зобов'язання; 3) відшкодування шкоди; 4) сплати неустойки; 5) застосування інших способів захисту.

Проєкт Цивільного кодексу України, так само як і чинний ЦК, передбачає низку способів захисту прав сторін договору, які можна віднести до категорії заходів оперативного впливу.

На рівні загальних приписів до таких заходів оперативного впливу можна віднести передусім відмову від зобов'язання, зміну і розірвання договору. Так, стаття 882 проєкту ЦК передбачає право кредитора на односторонню відмову від зобов'язання у повному обсязі або частково через істотне невиконання. У разі істотного невиконання договірної зобов'язання потерпіла сторона має право здійснити відмову від договору, що має наслідком його зміну або розірвання. Наслідками такої відмови через істотне невиконання є звільнення сторони від подальших обов'язків, крім тих, що виникли до відмови, а також обов'язків, що за своєю природою зберігають чинність після відмови (стаття 886 проєкту ЦК).

Додаткові заходи оперативного впливу встановлюються для окремих видів договорів. Зокрема ст. 904 проєкту ЦК встановлює заходи оперативного впливу на продавця, якщо він порушив умови договору купівлі-продажу щодо кількості та асортименту товару. Так, якщо продавець передав покупцеві меншу кількість товару або товар в асортименті, що не відповідає умовам договору купівлі-продажу, покупець має право вимагати передання кількості товару, якої не вистачає, або відмовитися від переданого товару та його оплати, а якщо він оплачений, – вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

Якщо продавець передав покупцеві більшу кількість товару – покупець зобов'язаний повідомити про це продавця. Якщо в розумний строк після одержання такого повідомлення продавець не розпорядився товаром, покупець має право прийняти весь товар, якщо іншого не встановлює договір. Якщо покупець прийняв більшу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, він зобов'язаний оплатити додатково прийнятий товар за ціною, встановленою для товару, прийнятого відповідно до договору, якщо інша ціна не встановлена за домовленістю сторін.

Якщо продавець передав покупцеві частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору купівлі-продажу, і частину товару, що не відповідає асортименту, покупець має право на свій вибір прийняти, або відмовитися від усього товару, або вимагати заміни частини товару, що не відповідає асортименту, товаром в асортименті, який встановлено договором, або ж прийняти весь товар.

Стаття 909 проєкту ЦК встановлює юридичні наслідки передання товару неналежної якості: покупець, якому переданий товар неналежної якості, має право, безвідносно до можливості використання товару за призначенням, вимагати від продавця за своїм вибором домірного зменшення ціни, безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк або відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

Окремо встановлюються наслідки істотного порушення вимог щодо якості товару (зокрема у разі виявлення недоліків, які не можна усунути; недоліків, усунення яких пов'язано з надмірними витратами або затратами часу; недоліків, яких неодноразово було виявлено чи знову виявлено після їх усунення): в такому випадку покупець має право за своїм вибором або відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми або вимагати заміни товару.

Наслідки передання некомплектного товару закріплюються у статті 916 проєкту ЦК. Так, у разі передання некомплектного товару покупець має право вимагати від продавця за своїм вибором домірного зменшення ціни або доукомплектування товару в розумний строк. При цьому у випадку, якщо продавець у розумний строк не доукомплектував товар, покупцю надається право за своїм вибором вимагати заміни некомплектного товару на комплектний або відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої грошової суми.

Стаття 1005 проєкту ЦК надає право наймодавцеві відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі у разі невиконання наймачем обов'язку укладення договору страхування речі, переданої у найм. Відповідно до статті 1105 проєкту замовник за договором будівельного підряду має право відмовитися від прийняття результату будівельних робіт у разі виявлення недоліків, які виключають можливість використання об'єкта для вказаної в договорі мети та не можуть бути усунені підрядником, замовником або третьою особою.

Зазначене дає підстави для висновку про те, що проєкт ЦК у розвиток положень чинного ЦК України, передбачають низку заходів оперативного впливу, які дозволяють учасникам договірних відносин ефективно реагувати на випадки порушення їх прав контрагентами та відповідним чином коригувати встановлені договірні зобов'язання.

Самостійної уваги заслуговує такий спосіб захисту прав учасників договірних відносин, як визнання договору недійсним. Передусім, слід наголосити, що проєкт ЦК України, не відмовляючись від категорії «правочин», певною мірою зміщує акценти – базовою стає саме категорія договору. Відповідно до статті 209 проєкту ЦК приписи кодексу про договори застосовують до інших правочинів, якщо іншого не випливає із закону або суті правочину. Саме цим пояснюється введення терміну «недійсність договору» замість категорії «недійсності правочину». Більш того, це нововведення цілком відповідає п. 1.18. Концепції оновлення Цивільного кодексу України [3] щодо розкриття недійсності правочину через положення про недійсність договору – зважаючи на те, що питання недійсності найчастіше стосуються договору, у Концепції запропоновано вирішувати питання недійсності правочинів через положення про недійсність договорів із застереженням про те, що дані положення з урахуванням вимог розумності застосовуються і до інших правочинів.

Якщо звернутися до історії питання, варто зауважити, що ЦК УРСР 1963 р. прямо не відносив визнання правочину недійсним до способів захисту цивільних прав [7, с. 15]. Натомість чинний ЦК не просто вказує на те, що визнання правочину недійсним є одним із способів захисту порушеного права, але й дихотомічно поділяю недійсні правочини на нікчемні та оспорювані (стаття 215 ЦК України). Нікчемним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом. До нікчемних правочинів можуть бути віднесені договори, укладені з порушенням встановленої законом форми (це стосується окремих різновидів договорів дарування, страхування, франчайзингу та ін.), укладені з особою, яка перевищила межі своєї цивільної дієздатності (у разі відсутності схвалення такого договору) тощо. Такі правочини є недійсними у силу прямої вказівки закону (їх ще називають абсолютно недійсними правочинами), а відтак визнання недійсності нікчемного правочину судом не вимагається. Дещо іншим чином побудована концепція недійсності оспорюваних правочинів. На відміну від нікчемних правочинів, оспорюваний правочин може бути визнаний судом недійсним за наявності заперечень його дійсності на встановлених законом підставах з боку однієї із сторін правочину або іншої зацікавленої особи – з цих причин оспорювані правочини інколи ще називають відносно недійсними. До оспорюваних договорів за чинним ЦК відносять договори, укладені під впливом помилки, обману чи насильства, а також договори, укладені в результаті зловмисної угоди представників сторін [7, с. 16].

Проєкт ЦК у цілому зберіг підходи щодо визнання договорів та інших правочинів недійсними: стаття 230 проєкту продовжує логіку статті 215 чинного ЦК України. Відповідно до ст. 230 проєкту підставою недійсності договору є недодержання стороною (сторонами) вимог, визначених частинами першою – третьою, п'ятою і шостою статті 222 цього Кодексу, в момент укладення договору (відповідність змісту договору положенням законодавства та доброзвичайності, необхідний обсяг цивільної дієздатності, вільне волевиявлення, спрямованість договору на реальне настання юридичних наслідків, що обумовлені ним тощо).

Недійсним є договір, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний договір) – у такому разі визнання договору недійсним судом не вимагається. При цьому нікчемний договір (як і за чинним ЦК) у випадках, що їх встановлено цим Кодексом, може бути визнаний судом дійсним.

Нікчемним договорам традиційно протиставляються оспорювані договори, які можуть бути визнані судом недійсним у випадках, якщо їх недійсність прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом.

У цій статті також пропонується встановити дві презумпції: презумпцію дійсності договору (*favor contractus*) та презумпцію оспорюваності недійсного договору (у разі якщо вид недійсності договору не встановлений у законі, такий договір вважається оспорюваним).

Слід визнати, що з приводу доцільності збереження дихотомічного поділу недійсних договорів на нікчемні та оспорювані навіть на етапі підготовки проєкту оновленого ЦК велися палкі дискусії, у тому числі і серед авторів проєкту.

Як зазначалося в другому виданні монографії «Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу», в оновленому кодексі варто обмежитися застосуванням загальної категорії –

«недійсний правочин». Враховуючи змістовний зв'язок предмету правового регулювання, Книгу першу доцільно доповнити положеннями про умови недійсності договорів як двосторонніх правочинів, тим більше, що до такого рішення спонукає і ст. 220 ЦК (Правові наслідки недодержання вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору). Крім того, позитивно оцінюючи досвід зарубіжних кодифікацій, варто розмежувати підстави недійсності правочину на дві групи: недодержання вимог, які забезпечують дотримання правопорядку (імперативні норми) та недодержання вимог, встановлених до суб'єктивного складу та вільного волевиявлення (принцип автономної волі). Вочевидь, ці положення мають супроводжувати загальне правило про правомірність правочину, закріплене в ст. 204 чинного ЦК України, і становити певні винятки з нього.

Цілком логічно з цих причин виглядала редакція відповідних статей щодо недійсності договорів у Проекті Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої (ресстраційний номер 14056), прийнятому Верховною Радою України за основу у першому читанні 22 жовтня 2025 р. [9], яка і відображала зазначену доктринальну позицію, сформульовану за результатами численних наукових дискусій та обговорень у професійному середовищі. Тим не менше, на етапі подання комплексного проекту оновленого ЦК як єдиного тексту у складі дев'яти книг у Верховну Раду України 22 січня 2026 р., вочевидь, концепція змінилася, консервативний підхід переміг, і як наслідок, поділ на нікчемні та оспорювані договори було відновлено.

Натомість діаметрально протилежно склалася ситуація щодо іншого нововведення, яке, на наш погляд, може суттєво підірвати підвалини одного з базових стовпів стабільності цивільного обороту – ст. 231 проекту ЦК [2] надає *право визнавати договір недійсним за односторонньою заявою сторони*.

Згідно із запропонованою нормою договір, що не відповідає вимогам щодо необхідного обсягу цивільної дієздатності сторони договору, вільного волевиявлення та відповідності волевиявлення її внутрішній волі, може бути оспорений стороною, цивільні права та/або правомірні інтереси якої порушено. При чому оспорювання може відбуватися не тільки у судовому порядку. Сторона, яка має право оспорити договір, може надіслати іншій стороні письмову заяву, в якій зазначає підстави недійсності договору та своє волевиявлення вважати договір недійсним (яке, вочевидь, прямо впливає із такої заяви). Така заява має бути надіслана протягом розумного строку, але не пізніше одного року з дня, коли сторона дізналася або мала дізнатися про підстави недійсності, та не пізніше трьох років з моменту укладення договору.

Але бомба уповільненої дії у фундамент стабільності ділового обороту закладається запропонованим правилом про те, що *договір вважається недійсним з моменту отримання іншою стороною заяви про оспорювання*, якщо протягом розумного строку, але не пізніше шести місяців з дня її отримання, така сторона не заперечила письмово проти недійсності або не звернулася до суду з позовом про визнання договору дійсним.

Тобто лише за позовом сторони, яка заперечує оспорювання, суд перевіряє підстави для визнання договору недійсним та, якщо підстави не підтверджені або відпали, суд визнає договір дійсним. Якщо ж підстави підтверджені, договір суд визнає договір недійсним з моменту укладення. Відповідно якщо не було вчинено активних дій щодо письмового заперечення або ж не ініційовано судового оспорювання обґрунтованості такої заяви, договір вважатиметься недійсним з моменту укладення на підставі зазначеної заяви однієї з його сторін.

Не заперечуючи гіпотетичного права на існування подібної конструкції в ідеальному світі добросовісних учасників договірних відносин, для яких доброзвичайність є нормою життя та бізнес-етики, дозволимо собі все ж таки висловити певні сумніви щодо доцільності закладення настільки надмірно прогресивної норми у проект Цивільного кодексу України на даному етапі розвитку нашого суспільства.

Висновки. Викладене дає підстави стверджувати, що загальний вектор розвитку законодавства у приватноправовій сфері має спрямовуватися в бік розширення способів захисту порушених прав суб'єктів договірних відносин, створювати відповідні запобіжники й механізми захисту прав сторін договору, які б з одного боку, надавали би максимальну кількість інструментів для захисту прав добросовісним учасникам цивільного обороту, а з іншого передбачали б дієві обмеження, що дозволяли б унеможливити чи істотно мінімізувати ризики зловживання наданими правами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення 31.01.2026).
2. Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) від 22.01.2026. № 14394. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528> (дата звернення: 31.01.2026).
3. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. URL: <https://www.rada.gov.ua/files/kontseptsiiia.pdf> (дата звернення: 31.01.2026).
4. Пояснювальна записка до проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). URL: <https://itd.rada.gov.ua/5831252b-77c7-4b87-95df-e8911f550e84> (дата звернення: 31.01.2026).
5. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. 2-ге вид., доп. та перероб. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 906 с.
6. Кузнецова Н.С. Цивільно-правова відповідальність і захист цивільних прав. *Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. 2009. Випуск 81. С. 100-106.
7. Кот О. О. Способи захисту договірних прав. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 11 (249). С. 13-19.
8. Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав [текст]: Монографія / За заг. ред. академіків НАПрН України О.Д. Крупчана та В.В. Луця. К: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. 400 с.
9. Проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої від 21.09.2025. № 14056. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57356> (дата звернення: 31.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.02.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 05.03.2026

© Кот О.О., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0